

Досвід європейських країн у реформування органів внутрішніх справ України

Тріпник О.М., курсант магістратури ННШФПСКМ НАВС

Побудова правової держави, визначена ст.1 Конституції України, на даний час, потребує глибоких перетворень у сфері соціально-політичних відносин у суспільстві, що передбачає вдосконалення діяльності правоохоронних органів, а саме органів внутрішніх справ (далі ОВС) як одного з гарантів забезпечення успішної реалізації вказаних процесів.

Аналізуючи міжнародні та європейські документи, що стосуються діяльності поліції, можна говорити, що європейські стандарти діяльності правоохоронних органів - це основоположні принципи їх функціонування, спрямовані на забезпечення європейських цінностей в їх діяльності: верховенство права; прозорість діяльності та підзвітність суспільству; дотримання балансу між інтересами суспільства та інтересами окремого громадянина; захист свобод і основоположних прав людини та громадянина. Враховуючи специфіку поліцейської діяльності, ці принципи стосуються в першу чергу застосування запобіжних заходів, які обмежують права громадян (затримання, арешт, обшук тощо), застосування сили та зброї; попередження тортур та іншого негуманного поводження; організації роботи з громадянами та підзвітності, оскільки поліція для населення є органом державної влади з обов'язками надання правоохоронних послуг.

При організації процесу реформування конкретні положення законодавства організаційних заходів, інституційного забезпечення мають формуватися, враховуючи особливості правової системи, державного устрою, правових традицій, менталітету населенню тощо, кожної конкретної держави. Спроби копіювання та штучного перенесення будь-якої моделі організації діяльності ОВС навіть з найбільш розвинутої країни визнано високою ефективністю діяльності правоохоронних органів на український ґрунт може виявитися не лише безперспективним, а й шкідливим.

У практиці європейських країн поліцейська діяльність визначається двома моделями її організації: континентально-європейською та англосаксонською (британською). Перша модель характеризується жорстким централізованим управлінням поліцейськими підрозділами з боку апарату держави, вертикальним їх підпорядкуванням і широким обсягом повноважень центру стосовно регіонів (Австрія, Німеччина, Італія, Іспанія, Франція). Другий моделі властиві децентралізоване управління, владна «горизонталь» зі значно ширшими повноваженнями місцевої влади. Ця модель успішно функціонує у Великобританії та США.

Можна також назвати наступні основні недоліки, які негативно впливають на процес реформування у відповідності до європейських стандартів: неефективне управління; надмірна закритість в діяльності; порушення прав людини, зокрема застосування катування та тортур і дискримінаційне ставлення до національних меншин; дотримання практики оцінювання діяльності за показниками; неефективна система підготовки кадрів, «роздута» відомча наука. Недоліки у діяльності органів внутрішніх справ визнаються на вищому рівні керівництва МВС, що є позитивним кроком до подолання існуючих проблем.

У зарубіжних наукових джерелах велика уваги приділяють визначенню основних засад правоохоронної (поліцейської) діяльності [1]. Перелік цих принципів, звичай, різний у кожній країні (залежно від національних традицій та політичної ситуації), проте в узагальненому вигляді до них можна віднести такі: 1) верховенство закону; 2) деполітизацію; 3) демілітаризацію; 4) децентралізацію; 5) підзвітність і прозорість у роботі; 6) тісну співпрацю з населенням і місцевими громадами (принцип «community policing»); 7) удосконалення професійної підготовки персоналу з одночасним скороченням його чисельності; 8) професійну етику.

Основне призначення поліцейської діяльності в сучасному демократичному суспільстві сформулював відомий німецький політеїст Р. Шульте [2] на підставі аналізу низки нормативних приписів: 1. Поліція має захищати, передусім, права та законні інтереси окремих громадян, а у визначених законом випадках - також інтереси громадян і держави загалом. 2. Поліція повинна відповідати перед законом, а не перед урядом. 3. Поліція має ініціювати та впроваджувати процедури й нормативні акти, що унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань, забезпечуватимуть захист затриманих від тортур та жорстокого поводження. 4. Поліцейським підрозділам слід бути достатньо відкритими для форм зовнішнього контролю, зокрема громадського.

За час розбудови України як незалежної правової держави створено законодавчу базу діяльності Міністерства внутрішніх справ України. На підставі цього, з урахуванням загальновизнаних міжнародних норм і стандартів, послідовно оновлюють і відомчу нормативно-правову базу, удосконалюють правозастосовну практику, триває пошук оптимальної структури Міністерства внутрішніх справ як центрального органу виконавчої влади. Схема організації та функціонування ОВС України, хоча й зазнала певного реформування, однак не виходить за межі традиційного підходу, орієнтованого на силові методи як основний вид правоохоронної діяльності.

Отже, оскільки Україна, згідно з Основним Законом, є демократичною унітарною державою, то більш прийнятною є побудова в ній централізованої моделі поліцейської системи на кшталт країн романо-германської правової сім'ї. У своїй дисертації О. В. Тюріна на основі проведеного порівняльного аналізу запропонувала основні напрями використання досвіду організації та

функціонування систем правоохоронних органів Німеччини, Франції, Англії, США для реформування вітчизняної правоохоронної системи [3].

Список використаних джерел:

1. Федченко О. Структура поліцейських органів держав ЄС та правове регулювання їх діяльності /

О. Федченко // Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 26 жовтня 2007 р. - К. : МП Леся, 2008. - С. 72-77.

2. Schulte R. Vom Polizeifuehrer zum Sicherheitsmanager, Anforderungen des Lernuntnehmerns Polizei als seine Fuehrungskraefte : referat / R. Schulte. - Lilienberg. - 1996. - September - S. 10.

3. Тюріна О. В. Сучасні системи правоохоронних органів (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О. В. Тюріна. - К. : Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2001. - 18 с.